

Güneydən səslər...

"Türk dünyasında gənc nəslin yaşadığı ölkələrdə məktəblərdə öz ana dilində təhsil almaq imkanını olmalıdır". Bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ötən il noyabrın 11-də Səmərqənddə keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə görüşündəki çıxışında bəyan edib.

Dövlət başçısının bu fikri yaddaşımızı bir qədər təzələmək üçün sanki bir təkan oldu. Azərbaycanlıların daha kompakt yaşadığı Güney Azərbaycanını göz önünə gətirdik. Quzeydə hələ də yetərinə tanınmayan Güney barədə düşüncələrimizin fonunda onun ədəbiyyatını, nəsrini, poeziyasını, yazar soydaşlarımızın mücadiləsini ifadə edən nümunələri xatırladıq.

Qəzetimizdə "Güneydən səslər..." rubrikası altında Güney ədəbiyyatının, folklorunun, mədəniyyətinin, incəsənətinin ən gözəl nümunələri ilə oxucularımızı da tanış edirik.

MIRZƏ HƏSƏN RÜŞDİYYƏ

Dövrünün böyük aydını, görkəmli maarif-pərvər, pedaqoq, publisist, ruhani, siyasətçi və mühərrir kimi tanınmış Mirzə Həsən Rüşdiyyə - Hacı Mirzə Həsən Mehdi oğlu 1851-ci il iyulun 5-də Təbriz şəhərində ruhani ailəsində dünyaya gəlib. İlk təhsilini doğma şəhərində aldıqdan sonra atasının razılığı ilə Türkiyəyə səfər

edib. İstanbul, Beyrut və digər şəhərlərin təhsil sistemləri ilə maraqlanıb. Burada fəaliyyət göstərən məktəblərin adı - Rüşdiyyə diqqətini cəlb etdiyindən həmin sözü özünə təxəllüs götürüb. 1883-cü ildə İrevan şəhərində məktəb açıb. Beş il orada uğurla çalışıb. 1888-ci ildə topladığı zəngin təcrübə ilə Təbrizə qayıdıb və orada yeni tipli məktəb açıb.

M.H.Rüşdiyyənin həyata keçirdiyi yenilikləri dini və milli xəyanət hesab edən mürtece fikirli insanların, qaragüruhçu qüvvələrin müqaviməti nəticəsində ədəbin xeyirxah fəaliyyəti dayandırılıb, "Mədrəsəyə-Rüşdiyyə" məktəbi bağlanıb. Lakin tutduğu haqq yolundan dönməyən mübariz maarifçi 1893-cü ildə "Rüşdiyyə-ye müzəffəriyyə" adlı müasir tipli yeni məktəb açmağa nail olub. 1933-cü ildə təqaüdə çıxan M.H.Rüşdiyyə Qum şəhərinə köçərək ömrünün sonunadək burada yaşayıb və 1944-cü ilin dekabrında 93 yaşında vəfat edib.

Bir aslan ilə iki öküz

Bir aslan bir otlaqda iki öküzə rast gəldi. Onları tutub yemək üçün öküzlərə hücum elədi. Öküzlər dərhal baş-başa verib buynuzları ilə aslanı müqavimət etdilər.

Aslan bunların rəfəqətini görüb məkr və hiylədən başqa bir çarə bilmədi. Öküzlərin birinə yanaşdı dedi:

Yoldaşından ayrılıb onu tək və tənha qoysan, əsla sənə işləri olmaz.

Yekəbaş öküz, aslanın verdiyi vədlərə aldanıb köməyindən ayrıldı. Dərhal aslan fürsəti fota verməyib əvvəl bir öküzü və sonra isə onun yoldaşını yırtıb yedi.

Mənası: Aralarında ittifaq və ittihad hasil olan məmləkət əhli, hər bir vaxt və zaman əmn və amanda qalırlar baqi. Nifaq və şıçaq başladıqları zaman onların cümləsi tələf olar.

Mənzuməsi:

Bir çəmənzar, bir gözəl otlaq,
Olmuş idi iki öküzə yataq.
Otlamaq istəsə otu var bol,
İçmək istərsə su, yanında su bol.
Ərsəlan oldu haldan ağah,
İstədi olsun onlara həmrəh.
Yeni otlaqda məqam etsin,
Onları öldürüb təam etsin.

Vermədilər öküzlər ona macal,
İttifaq etdilər, olub həmhəl.
Şir həmlə edəndə şəb, ya ruz,
Göstərdi olar ona buyuz.
Şir gördü ki, olmayır çarə,
Hiləyə üz çevirdi biçarə.
Yanlayıb onların birin, yavaş
Dedi: - Bənd olma yoldaşa, qardaş!
Otlə səhranı, gəzgilən tənha,
Sənə məndən olur himayetha!
Əsər etdi öküzə şir sözü,
Yağlı sözlərə axdı pil gözü.
Oldu bu sözlə yardım tənha,
Etmədi meyil yoldaşa, əsla.
Şir çün yarı eylədi əğyar,
Təkbətək etdi onları murdar.

MƏRYƏM CAHANGİRİ

Bəylərbəyi Hüseynxan Cahangirinin qızı və Həbibullahxan bəylərbəyi Əfşar Urmiyənin nəvəsi olan Məryəm xanım 1917-ci ildə Urmiyədə ədəbiyyatsevər, mütərəqqi fikirli bir ailədə dünyaya göz açdı.

Məryəm 1934-cü ildə, 18 yaşında ikən qohumlarından biri ilə ailə qurub. Bu evliliyin nəticəsində dörd övlad - iki qız və iki oğlan anası olub. 1952-ci ildə isə 35 yaşlı gənc bir qadın ikən həyata gözlerini əbədi yumub.

Məryəm Cahangiri şeirlərini Azərbaycan türkcəsində və fars dilində qələmə alıb. Şeirlərinin bir hissəsi vaxtilə "Şahin" (Təbriz) və "Kanunə Şöəraye-Tehran" (Tehran) jurnallarında çap olunub. Onun ilk şeirlər toplusu "Be yade Məryəm" adı ilə ölümündən sonra işıq üzünə görüb. "Güllər operası", "Fərəşteqan (Mələklər)" və "Sərbaze mihən (Vətən əsgeri)" dramları onun məşhur əsərləri sırasındadır.

Cücə

Cücə, cücə, ay cücə,
Sevimli sarı cücə,
Dimdik hənalı cücə.
Sındırdın yumurtayın,
Necə gördün dünyayın?
- Gördüm yerim dar idi,
Ağdaşdan divar idi,
Pəncərəsi yox idi,
Dərdü-qədim çox idi.
Orda tək qalmış idim,
Saralıb solmuş idim.
Özümə verdim təkan,
Misli Rüstəm pəhləvan.
Cüccüllədim, atıldım,
Cüclərə qatıldım.